

I o s i f M O L D O V A N

Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu, Facultatea de Științe Politice, Relații Internaționale și Studii Europene
 "Lucian Blaga" University of Sibiu, Faculty of Political Sciences, International Relations and European Studies

Criza economico-financiară și provocările monedei unice în statele din Europa Centrală și de Est

*The economic and financial crisis and the challenges of the unique currency
in the states of Central and Eastern Europe*

The assessment of the outputs generated by the international economical – financial crises can not be separated from the degree of accomplishing the criteria of adopting the EU Currency (EURO). The issue must be seriously treated because the accomplishment of the above mentioned criteria may lead to the diminishing of the economical – financial crises effects. There are justified opinions that the effects of the crises would be less important if the criteria of the adoption of the EU Currency was monitored and realized in a more rigorous manner.

Keywords: the economical and financial crisis, Eastern and Central Europe, EU integration, adoption of the EU currency, crisis solution, budgetary deficit

Institution's address: str. Calea Dumbrăvii, nr. 34, Sibiu, România, tel: +40-(269)42.21.69, fax: +40-(269)42.21.69, e-mail: sprise@ulbsibiu.ro, web: http://sprise.ulbsibiu.ro

Personal e-mail: iosif.moldovan@cjsibiu.ro

Pentru statele care au aderat la Uniunea Europeană, demersul de a adopta moneda unică se constituie într-o prioritate majoră. Demersul însă nu trebuie înțeles numai ca un act unilateral. Pentru a putea fi realizat este necesară îndeplinirea unor criterii, generate de politicile economice, bugetare și de politică monetară promovate și implementate.

În procesul de aderare la moneda unică, opiniile exprimate, influențate în ultima perioadă de efectele crizei economico-financiare internaționale, converg spre luarea cât mai rapidă a unei astfel de decizii.

Fondul Monetar Internațional, din poziția de instituție ce monitorizează și coordonează efortul internațional de contracarare a efectele crizei, prin reprezentanții săi, susține că statele Uniunii Europene din Europa Centrală și de Est care se confruntă cu probleme generate de criza

economico-financiară ar trebui să fie mai motivate să renunțe la moneda națională în favoarea monedei unice.

„Pentru statele din UE, adoptarea euro oferă cele mai mari avantaje în ceea ce privește rezolvarea unor probleme cum ar fi acumularea de datorii în valută, eliminarea incertitudinilor și restabilirea încrederii. Fără euro, rezolvarea problemei acumulării datoriilor în valută ar necesita reducerea masivă a cheltuielilor în unele state, în condițiile unei rezistențe politice în creștere”¹.

Aceste recomandări sunt justificate din cel puțin două motive. Pe de o parte reducerea cheltuielilor publice reprezintă un obiectiv greu de atins de puterea executivă iar pe de altă parte, după cum se cunoaște, soliditatea monedei naționale a fost greu pusă la încercare încă înaintea declanșării crizei, fiind recunoscut efortul BNR care a reușit să contracareze cu succes, încercările unor speculații pe piața bancară, pe seama destabilizării cursului leu/ euro.

Alte opinii susțin că statele din Europa de Est prezintă un adevărat pericol pentru moneda unică. Un colaps al regiunii ar crea probleme majore, statelor care au adoptat moneda unică și care sunt expuse pe piața financiară din fostele state comuniste².

Pentru conturarea unor concluzii asupra efectelor adoptării monedei unice asupra crizei este necesară cunoașterea problemelor care au generat-o și care i-au dat amplitudine.

România a fost afectată la începutul crizei de probleme legate de deficitul bugetar foarte mare, 5,3%, cel mai mare din ultimul deceniu, de deficitul de cont curent, de 12,3% din PIB, și de ritmul foarte înalt de creditare, de peste 60%. Două dintre ele dau semne de revenire: deficitul de cont curent a scăzut iar creditarea băncilor este pe cale să-și revină la valori normale. Rămâne ca problemă delicată, deficitul bugetar, determinat din păcate exclusiv de factori de natură politică.

Față de problemele generate, efectele crizei economico-financiare internaționale în statele din Europa de Est se manifestă cu o mai mare vizibilitate ca urmare a două erori principale: încurajarea accesării creditelor în general și a celor ipotecare în special în valută și urmare a faptului că,

noii membri ai Uniunii Europene au tratat aderarea la zona euro ca pe o acțiune voluntară, interpretând greșit termenii tratatelor de aderare.

S-a neglijat faptul că în momentul semnării tratatelor de aderare, angajamentul a fost inclusiv de aderare la moneda unică după un calendar care trebuia respectat cu rigurozitate.

Atitudinea relaxată a statelor est-europene trebuie rapid reconsiderată. Dacă statele respective urmăreau aplicarea politicilor stabilite pentru adoptarea monedei unice, riscurile generate de rata de schimb valutar ar fi fost mult diminuate.

Cu titlu informativ, între statele din regiune sunt considerate exemple pozitive numai Slovenia și Slovacia, care au adoptat moneda unică, după trei respectiv patru ani, în anul 2007, respectiv 2009. Aceste state au aderat la Uniunea Europeană în anul 2004.

Iar piața bancară este controlată de capital privat bine consolidat. Pe acest suport, se consideră că există șanse reale ca băncile autohtone să fie ajutate de băncile mamă în eventualitatea apariției unor situații dificile.

Față de problema analizată apar și opinii care susțin că România este mai avantajată în fața turbulențelor de pe piețele financiare pentru că este

mai puțin dependentă de băncile străine, în condițiile în care sunt țări care nu au bănci locale³.

Raționamentul este dus mai departe: „Dacă ai o subsidiară a unui grup străin și banca mamă are o problemă, are tendința să-și ia banii înapoi. Mai întâi pierzi bani la periferie”⁴.

Efecte contrare

Abordările exprimate mai sus au și elemente de neprevăzut pentru că nu toate băncile reacționează cu aceeași seriozitate în procesul de creditare. Este relevant modul în care se cuantifică efectele scontate prin angajarea împrumutului extern de la FMI, UE și de la Banca Mondială în raport cu care rezultatele întârzie să apară. Mai mult acestea pot fi interpretate ca fiind negative în raport cu anumite atitudini. Comisia Europeană și FMI au invitat la discuții principalele grupuri bancare străine prezente în România pentru a le cere să respecte și să le întărească angajamentul de menținere a finanțării, asumat la sfârșitul lunii martie.

Analiza a fost motivată în primul rând de faptul că, după o lună, băncile nu dau semne că reiau creditarea, întârziind reducerea dobânzilor, deși BNR a dat semnale pozitive prin reducerea rezervelor minime obligatorii.

Al doilea motiv care stârnește îngrijorare apare mult mai grav în condițiile în care, până la 31 martie a.c. băncile străine au retras bani din România fără să suplimenteze finanțările.

Exemple negative sunt grupurile bancare din Grecia, care controlează 30% din piața bancară românească prin Alpha Bank, Bancpost, Banca Românească, Piraeus Bank, Emporiki, Marfin și ATE Bank și care au retras din România 1,64 mld. euro din septembrie 2008 până în martie 2009⁵. La fel băncile austriece cu o cota de piață de 24% detinută prin Erste, Raiffeisen, Volksbank și UniCredit Tirioc, au retras 652 mil. euro.

În schimb, trebuie apreciat grupul francez Societe Generale care a acordat BRD finanțări suplimentare de 722 mil. euro.

Retragerile derulate de principalele grupuri străine au însumat aproape 2,3 mld. euro, în timp ce finanțările doar 918 mil. euro.

Situația este recunoscută, voalat de oficialii BNR care arată că: „Avantajele fondurilor furnizate de băncile centrale din țările de origine sunt puțin vizibile în creșterea resurselor financiare ale filialelor din România”⁶.

Riscurile adoptării rapide a monedei unice

Adoptarea monedei unice mai repede decât sunt

îndeplinite criteriile impuse, înainte de eliminarea dezechilibrelor din economie, este nejustificată. O eventuală abatere de la calendar trebuie atent pregătită, întrucât ar putea fi percepută negativ pe plan internațional⁷.

Dincolo de perceperea internațională, problema serioasă rămâne și este condiționată de îndeplinirea condițiilor impuse prin Tratatul de la Maastricht care sunt clare și nu pot fi negociate.

Criteriile de adoptare a monedei unice condiționează acest demers de:

1. Stabilitatea prețurilor, respectiv inflația să nu depășească cu mai mult de 1,5 puncte procentuale media ratei inflației din trei țări cu cea mai bună performanță în domeniu,

2. Rata dobânzii pe termen lung să nu depășească cu mai mult de 2 puncte procentuale media ratelor dobânzilor la aceleași țări luate ca reper,

3. Stabilitatea ratei de schimb, ce presupune respectarea marjelor normale de fluctuație în cel puțin doi ani înaintea adoptării monedei unice, fără devalorizarea monedei naționale în raport cu cea a altui stat,

4. Limitarea deficitului bugetar, să nu depășească 3% din PIB,

5. Angajarea unei datorii publice sub 60% din PIB.

Provocarea este majoră, ea reclamă efort, rigurozitate și fermitate în implementarea politicilor macroeconomice susținute de decizii politice adecvate.

În raport cu ultimul criteriu, serviciul datoriei publice al României este estimat la sfârșitul anului 2009 la 37,8 mld. lei (8,8 mld. euro), un nivel de trei ori mai mare decât cel atins în anul 2008. Va urma o scădere în anul 2010 la 28,6 mld. lei (6,6 mld. euro), potrivit datelor furnizate de Ministerul Finanțelor Publice.

Ministerul Finanțelor a luat în considerare un Produs Intern Brut estimat de 579 mld. lei pentru anul 2009, iar pentru anul trecut a fost luat în calcul un PIB de 503,9 mld. lei. În aceste condiții, ponderea datoriei a scăzut de la 21,65% din PIB în decembrie 2008 la 19,1% la sfârșitul lunii ianuarie 2009. Dacă se ia în considerare nivelul PIB revizuit în urma rectificării bugetare la 531 mld. lei pentru 2009, datoria publică reprezintă în ianuarie 20,8% din PIB.

Comparativ cu anul 2007 datoria publică a crescut și în anul 2008 cu circa 30%, ajungând la sfârșitul lunii decembrie la 30 mld. euro, având o pondere în PIB în creștere, la 21,2%.

Dacă ultimul criteriu este îndeplinit, problema majoră apare la criteriul patru. Atitudinea de a cheltui mai mult decât se produce, cedarea

nejustificat la presiuni bugetare și nu în ultimul rând utilizarea inefficientă a resurselor financiare publice sunt factori perturbatori care influențează negativ procesul bugetar, echilibrul economic general. Este relevant în raport cu acest criteriu faptul că în România, costul investițiilor în infrastructura rutieră de nivel național este cu 40% mai mare decât în alte țări ale Uniunii Europene aspect care spune mult și justifică situația existentă, explică deficitul bugetar. Din păcate aspecte de acest gen se regăsesc în majoritatea domeniilor finanțate din bugetul public.

Soluția de bază, finanțarea publică

Finanțarea publică, împrumutul angajat de statul român a apărut ca soluție de bază pentru contracararea efectelor crizei. Angajarea împrumutului se justifică și ca efect al scăderii fluxurilor de capital care erau estimate să intre în România în anul 2009 pe calea investițiilor străine directe. În comparație cu intrările de fluxuri financiare din investiții străine directe în perioada anterioară, în anul 2009, acestea sunt estimate la numai 4,5 mld.euro.

În anul 2006 s-a înregistrat recordul absolut față de întreaga perioadă de după 1990 înregistrându-se un volum al investițiilor străine directe de 9.05 mld. Euro. În anul 2008, investițiile străine directe au fost de 9,02 mld. euro, în creștere cu 24% față de nivelul atins în anul 2007 (7,06 mld. Euro), din care 3,75 mld. euro au reprezentat privatizarea BCR.

În acest context, România a împrumutat aproximativ 20 de miliarde de euro pentru doi ani, în cadrul unui acord cu Fondul Monetar Internațional (FMI), Uniunea Europeană, BERD și Banca Mondială.

Pe baza acestui acord, BNR a decis să reducă rezervele minime în valută ale băncilor, în condițiile în care rezervele sale valutare vor fi consolidate de sumele primite de la FMI.

De asemenea, BNR a decis să nu mai impună operatorilor bancari să-și constituie rezerve pentru sumele atrase, care vor fi rambursate peste mai mult de doi ani, decizie prin care se pun în circulație aproximativ 800 de milioane euro.

„Acest aranjament este nu doar necesar pentru situația actuală, ci și unul bun. Pe baza acestor resurse și a resurselor interne, vom continua creșterea economică și vom asigura stabilitatea macroeconomică”⁴⁸.

Față de ideile exprimate, este meritoriu efortul autorităților naționale, al BNR în principal de asigurare a unui cadru de relansare a creditării ca instrument specific economiei de piață. Important

rămâne însă atitudinea autorității executive centrale care trebuie să renunțe la atitudini politicianiste, să dovedească claritate, coerență și consecvență în implementarea politicilor promovate să renunțe la excese fiscale și salariale.

Adoptarea monedei unice apare ca un gest normal, justificat economic dar decizia asupra momentului trebuie luată în contextul integrării efective a României în Uniunea Europeană, cu respectarea condițiilor asumate de asigurare a stabilității macroeconomice.

Bibliografie:

1. Raportul FMI, Perspectivele Economice Globale (WEO), aprilie 2009.
2. Economist Intelligence Unit (E.I.U.)- study, 2008.
3. Tratatul de la Maastricht.
4. Oancea-Negescu, Mihaela Diana, *Analiza și evaluarea informațiilor financiare*, București: Economică, 2009.
5. Bran, Paul, Costica, Ionela, *Economia activității financiare și monetare internaționale*, București: Economică, 2008.
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:22153759~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html>
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/gl-obstab.htm>
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/01/index.htm>

Note:

1. *Financial Times*, raport FMI.
2. Wolfgang Munchau, *Financial Times*.
3. Joseph Stiglitz, laureat al premiului Nobel în economie (ZF 21.052009).
4. Idem.
5. Eugen Dijmărescu, viceguvernator BNR.
6. Idem.
7. Isărescu Mugur, Guvernator BNR.
8. Idem.